

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága mint felülvizsgálati bíróság a dr. Jónutz Gabriella jogtanácsos által képviselt T. Kht. felperesnek a dr. Francsics Imre ügyvéd által képviselt F. Kereskedelmi Kft. alperes ellen kötbér megfizetése iránt a Pesti Központi Kerületi Bíróság előtt 35.G.300.565/2001. számon indult és a Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 2007. január 17-én kelt 1.Gf.75.526/2006/4. számú ítélettel jogerősen befejezett perében a jogerős ítélet ellen az alperes részéről 66. sorszám alatt benyújtott és a jogi képviselő által Gfv. 7. sorszám alatt fenntartott és kiegészített felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta az alábbi

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Fővárosi Bíróság 1.Gf.75.526/2006/4. számú ítéletét hatályon kívül helyezi, az első fokú ítéletet részben megváltoztatja, és az alperest terhelő marasztalás összegét 4.555.000 (Négymillió-ötszázötvenötezer) Ft-ra, a perköltség összegét 227.500 (Kettőszázhuszonhétezer-ötszáz) Ft-ra, az államnak fizetendő első fokú eljárási illeték összegét 273.000 (Kettőszázhetvenháromezer) Ft-ra szállítja le.

Kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felperesnek 100.000 (Egyszázezer) Ft másodfokú perköltséget, valamint az államnak - külön felhívásra -273.000 (Kettőszázhetvenháromezer) Ft fellebbezési, valamint 273.000 (Kettőszázhetvenháromezer) Ft felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ezt meghaladó, összesen 409.500 (Négyszázkilencezer-ötszáz) Ft eljárási illetéket az állam viseli.

Ez ellen az ítélet ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A jogerős ítéletben megállapított tényállás szerint a felek között a Ptk. 365. §-a szerinti adás-vételi szerződések jöttek létre étkezési búzára vonatkozóan, melyeknek teljesítési véghatárideje 2000. augusztus 31-e volt. A szerződésben a felek kikötötték, hogy amennyiben az alperes a végteljesítési határidőre nem, vagy csak részben teljesít, késedelembe esik, ezért késedelmi kötbért köteles megfizetni és egyúttal a teljesítésre köteles póthatáridőt vállalni. A póthatáridő eredménytelen elteltével a szerződést a felek meghiúsultnak tekintik, amelyért felelős fél a meghiúsulással érintett áru-mennyiség nettó összértékére vetített 15 % kötbért tartozik megfizetni.

A felperes 2000. augusztus 30-án az alperest írásban felszólította póthatáridő vállalására legkésőbb szeptember 20-ra, majd 2000. szeptember 7-én írásban kötbérigényét érvényesítette. Utóbb az alperes válaszára tekintettel elfogadta a szerződések teljesítésének végső határidejét 2000. szeptember 30-ban. Az alperes a szerződésekben vállalt kötelezettségét nem teljesítette, ezért a felperes az alperest keresetében 6.825.000 Ft meghiúsulási kötbér megfizetésére kérte kötelezni.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Állította, hogy a felek a szerződéseket utóbb ráutaló magatartással, illetve szóban módosították. Erre utal az a körülmény is, hogy a felperes képviselője a beszállító szövetkezetek elnökeivel közvetlen tárgyalásokba bocsátkozott. A búzamennyiség mindvégig a felperes rendelkezésére állt, amely a felperes magatartása miatt nem került a birtokába. A felperest a szerződések meghiúsulásából eredően kár nem érte. A felperes nem bizonyította, hogy a szövetkezeteknek nem tudott volna akár előre is teljesíteni.

Az elsőfokú bíróság a 43. sorszámú ítéletében kötelezte az alperest, hogy a felperes részére 15 napon belül fizessen meg 6.825.000 Ft-ot és 341.250 Ft perköltséget. Kötelezte továbbá - külön felhívásra - az állam javára 409.500 Ft le nem rótt eljárási illeték megfizetésére is.

Az elsőfokú bíróság nem találta bizonyítottnak az alperesnek azt a tényállítást, hogy a felek utóbb a szerződéseket módosították. Álláspontja szerint az a körülmény, hogy a felperes képviselője a

szerződések teljesítése érdekében felvette a kapcsolatot az alperes beszállítóival, csak azt bizonyítja, hogy a felperes megpróbálta a szerződéseket "megmenteni", az általa megvásárolni kívánt búzamennyiséghez hozzájutni. Ezzel egyidejűleg azonban mindvégig következetesen az alperest hívta fel a teljesítésre, az alperestől kért póthatáridő vállalást, és együttműködési kötelezettsége körében szólította fel újabb határidő tűzésével a teljesítésre, illetve figyelmeztette annak elmaradása esetén az alkalmazandó jogkövetkezményekre.

A Ptk. 246. § (1) bekezdésére utalással az elsőfokú bíróság vizsgálta: az alperes mit tett meg annak érdekében, hogy határidőben teljesíteni tudjon.

Megállapította: a felperes nem igazolta, hogy a szerződések megkötésekor teljesítőképessé lett volna, póthatáridőt a felperes felszólításai ellenére nem vállalt, alaptalanul reménykedett abban, hogy a felperes kötött szerződési feltételrendszer alapján megállapodásokat tud kötni az alperes beszállítóival.

Megítélése szerint - figyelemmel a GK. 18. számú állásfoglalásra - az alperes nem bizonyította, hogy a szerződésszegés neki nem felróható, ezért a kötbérfizetés alóli mentesülésre okot adó körülményt nem talált. Nem találta indokoltnak a kötbér mérséklését sem a GK 16. számú állásfoglalás alapján. Akként foglalt állást, hogy az alperes olyan körülményeket nem igazolt, amelyek felróható magatartására figyelemmel a szerződésszegés tárgyi súlyát enyhébben megítélhetővé tennék, különös tekintettel a felperes oldalán megállapítható nemzetgazdasági érdekekre. Utalt arra, hogy a felperes a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériummal 1998. november 2-án kötött szerződése alapján, figyelemmel a gazdaságbiztonsági tartalékról szóló 84/1994. (V.27.) Korm. rendelet 1. §-ára, köteles volt az általa kötött szerződésekben kellő garanciát kikötni a fizetési, visszapótlási, illetőleg visszavásárlási teljesítésekre. A felperes a tevékenységét kötelezően meghatározó jogszabályoktól nem térhetett el, annak érdekében sem, hogy a perbeli szerződések teljesítése más módon történjék és az alperes a kötbérfizetési kötelezettség alól mentesüljön.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az alperes nyújtott be fellebbezést, amelyben elsődlegesen a kereset elutasítását, másodlagosan a kötbér mérséklését kérte, tekintettel arra, hogy a felperest a szerződésekből eredően semmilyen kár, hátrány nem érte.

A másodfokon eljáró Fővárosi Bíróság 4. sorszámú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét annak helyes indokai alapján helybenhagyta és az alperest a felperes részére 15 nap alatt fizetendő 150.000 Ft másodfokú perköltség, valamint - felhívásra -

az állam javára 409.500 Ft le nem rótt fellebbezési eljárási illeték megfizetésére kötelezte.

A fellebbezésben foglaltakra tekintettel kiemelte: a szerződések szerint a felperesnek az alperes teljesítését követően a teljesítést igazoló eredeti okmányok együttes kézhezvételétől számított 10 banki munkanap állt rendelkezésére az ellenérték kifizetésére. Ebből következően a felperesnek nem volt kötelessége - még a Ptk. 277. § (2) bekezdésében a szerződések teljesítése tekintetében előírt együttműködési kötelezettsége körében sem - hátrányosabb fizetési feltételekkel megkötni a szerződést, mint amilyen feltételekkel azt az alperes az ő irányában vállalta, még abban az esetben sem, ha esetleg másokkal készpénzfizetés útján szerződött. Az alperesnek ezt az állítását egyébként nem találta bizonyítottnak.

Egyetértett a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságnak a kötbér mérséklése iránti kérelem körében, a bizonyítékok okszerű mérlegelése eredményeként kifejtett jogi következtetésével is. Rámutatott, hogy a nemzetgazdasági érdek teljesítése olyan súlyú körülmény, hogy az alperesnek az a magatartása, mely szerint a szerződések teljesítése körében megoldást keresett, a felróhatóságát nem mentette ki. Ez az együttműködési kötelezettség körében tanúsított magatartásként értékelendő. Az alperesnek azonban felróható, hogy más fizetési feltételekkel szerződött a felperessel, mint amilyen feltételekkel a beszállítóitól a búzát biztosítani tudta. Ez a magatartása és az az általa előadott körülmény, hogy likviditási helyzete a készpénzes finanszírozást nem tette lehetővé, az alperes érdekkörében felmerülő olyan körülmények, amelyek az alperesnek felróhatóak. Az alperes azt sem bizonyította, hogy a szerződés megkötését követően került olyan helyzetbe, amely miatt a szerződésben vállaltakat nem tudta teljesíteni. Ebből következően a szerződés megghiúsulásáért az alperes felelős, így felróhatósága miatt kötbérfizetési kötelezettsége fennáll.

A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, melyben - tartalma szerint - a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az első fokú ítélet megváltoztatásával a kereset elutasítását, felperesnek perköltségben marasztalását, másodlagosan a szerződésben kikötött kötbér mérséklését kérte. Állította, hogy a jogerős ítéletnek az a megállapítása, miszerint "az alperes a perben nem igazolta, hogy a szerződés megkötésekor ő maga teljesítőképes lett volna", iratellenes. A benyújtott iratok az árú meglétét, annak minőségét és a tőkefedezetet igazolták. A szerződés megkötését megelőzően az alperes nem volt tisztában azzal a körülménnyel, hogy a P.bank által részére nyújtott dokumentáció ellenére a szintén állami tulajdonban lévő B. Kft. nem tud számára teljesíteni. A szerződés megkötését követően kialakult helyzet alapján ezért az alperes felelőssége vitatható, ami miatt a

szerződés megszűnése megállapításának lehet helye a Ptk. 312. § (1) bekezdésére tekintettel, illetőleg a Ptk. 246. § (1) bekezdése alapján a kötbér megfizetésének kötelezettsége "megkérdőjelezhető". Hivatkozott arra, hogy miután az alperes felismerte a likviditási problémáit, amit a B. Kft. szerződésszegése okozott, mindent megtett annak érdekében, hogy a felperest kedvező helyzetbe hozza, és a felperes az általa beszerezni kívánt gabonamennyiséghez közvetlenül hozzájuthasson. Az alperes erre irányuló tevékenységében a felperes közreműködött, a beszállítókkal egyezségekre kívánt jutni, így ráutaló magatartásával hozzájárult ahhoz, hogy a szerződések ne az írásban rögzített módon teljesüljenek. Álláspontja szerint ez a felek között létrejött szerződés módosításaként értékelendő.

Amennyiben a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság ítéletét ennek ellenére megalapozottnak találná, kérte a Ptk. 247. § (1) bekezdésére figyelemmel a kikötött kötbér mérséklését. Álláspontja szerint az eljáró bíróságok a jogerős ítéletben nem vették kellőképpen figyelembe a kötbér mérséklésre okot adó körülményeket, nevezetesen, hogy a szerződés teljesítésére nem az alperesnek felróhatóan, hanem legfeljebb az ő érdekkörén belül felmerült okból nem került sor, illetve, hogy a felperesnek számottevő kára nem keletkezett.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte.

A Pp. 270. § (2) bekezdése értelmében a jogerős ítélet felülvizsgálatát jogszabálysértésre hivatkozással lehet kérni.

Az alperes tartalmilag a jogerős ítélet jogszabálysértését részben a tényállás téves megállapításában, részben a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelésében jelölte meg, amely a Pp. 206. § (1) bekezdésének a megsértését jelenti. Jogszabálysértőnek állította továbbá a Ptk. 247. § (1) bekezdésében lehetővé tett kötbér mérséklésre okot adó körülmények figyelmen kívül hagyását is.

A Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint a felülvizsgálati kérelem csak kisebb részben alapos.

Az eljáró bíróságok a döntéshez szükséges bizonyítás lefolytatása után, a bizonyítás adatainak egybevetésével és annak okszerű mérlegelésével a tényállást helyesen állapították meg, és helytálló az abból levont az a jogi következtetésük is, hogy a felek az írásban megkötött szerződéseiket sem szóban, sem ráutaló

magatartással nem módosították. Ennek folytán az alperest a teljesítés megghiúsulása miatt kötbér fizetési kötelezettség terheli. Ez a fizetési kötelezettség a Ptk. 246. § (1) bekezdéséből következően azért terheli, mert az ő érdekkörében felmerült okból nem tudott szerződésszerűen teljesíteni.

A Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint azonban az eljáró bíróságok nem kellőképpen értékelték a kötbér mérséklésére okot adó körülményeket.

Az alperes a per során (23. sorszám) csatolt iratokkal bizonyította, hogy a felperessel kötött szerződések időpontjában rendelkezhetett a szerződések teljesítéséhez szükséges tőkével. A csatolt leltárfelvételi jegyből, valamint az alperes és a B. Kft. közötti levelezésből megállapítható, hogy a B. Kft. a F. Kft.-vel szemben fennálló tartozása ellenértékeként 2.500 tonna BL 55. típusú lisztet tárolt be, amely a lehívásuk alapján rendelkezésre állt. Ezt az alperes a fennálló tartozással szemben elfogadta és saját tárolt készletének tekintette, közölte a betárolt liszt lehívásának várható időpontját is. Az a körülmény, hogy a B. Kft. teljesítésére nem került sor, amely az alperesnek a felperessel szembeni teljesítésére is kihatott, kétségtelenül az alperes érdekkörében felmerült olyan körülmény, amely az alperest a kötbérfizetési kötelezettség alól nem mentesíti, azonban egyébként felróható magatartását enyhébben megítélhetővé teszi.

A Legfelsőbb Bíróság ezt a körülményt mérlegelve, valamint figyelembe véve, hogy a felperesnek a szerződés megghiúsulásából eredően igazolható kára nem keletkezett, ilyen igényt nem érvényesített, illetve meg sem kísérelt bizonyítani, a Legfelsőbb Bíróság GK. 17. számú állásfoglalása alapján alaposnak találta az alperesnek a kötbér mérséklésére irányuló kérelmét.

A Legfelsőbb Bíróság ezért a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az első fokú ítéletet részben megváltoztatta, és az alperes által fizetendő kötbért a szerződésben kikötött 15 %-ról 10 %-ra szállította le. Az ehhez igazodó perköltség és illeték összegét ennek figyelembevételével szintén leszállította.

Az alperes felülvizsgálati kérelme csak kisebb részben volt eredményes, ezért a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 270. § (1) bekezdése értelmében alkalmazandó Pp. 81. §-a alapján az alperest kötelezte a felperes részére felülvizsgálati részperköltség megfizetésére. Ennek összegét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2), (5) és (6) bekezdései figyelembevételével határozta meg.

Az illetékekről szóló, többször módosított 1990. évi XCIII. törvény (It.) 64. §-a értelmében alkalmazandó 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján az alperes köteles az illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt, a marasztalás összeghez igazodó eljárási illetéket megfizetni, míg az ezt meghaladó illetéket az It. 5. § (1) bekezdés i) pontjában biztosított teljes személyes illetékmentesség folytán az állam viseli a már felhívott IM rendelet 14. §-a alapján.

Budapest, 2007. november 28.

Dr. Török Judit sk. a tanács elnöke
Váradi Károlyné dr. sk. előadó-bíró
Dr. Murányi Katalin sk. bíró